

TURİZM SEKTÖRÜNDE ENTEGRASYON VE ÜLKEMİZ TURİZM İŞLETMELERİ AÇISINDAN ÖNEMİ

Dr. Mustafa Yaşar ŞİMŞEK (*)
Mehmet YEŞİLTAŞ (**)

GİRİŞ

Turizmin bir hizmetler manzumesi olması ve turistik ürünlerin birbirini tamamlayıcı özellik göstermesi, turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin birbirleriyle çok uyumlu bir şekilde çalışmalarını zorunlu kılmaktadır. Çünkü turistik ürünün üretilmesinden tüketilmesine kadar geçen aşamaların herhangi birisinde meydana gelebilecek bir aksama, diğer aşamaları da etkileyecektir. Bu sektörde oluşacak entegrasyona gitme hareketleri, bu aşamaları önleyici veya en aza indirici bir rol oynayacaktır.

A-TURİZM SEKTÖRÜNDE ENTEGRASYON

Turizm sektöründe entegrasyon; turizm sektöründe aynı veya değişik aşamalardaki organizasyonların birine bağlanmasıdır (Yeşiltaş 1991:47).

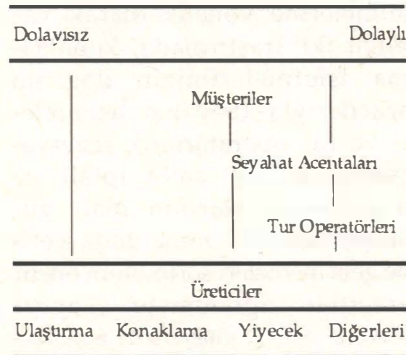
Turizm sektöründe entegrasyon, yatay ve dikey olmak üzere iki şekilde olmaktadır. Literatürde yatay ve dikey entegra-

syon kavramlarına iki farklı açıdan yaklaşılmaktadır.

Birinci görüş, yatay ve dikey entegrasyonu turizm dağıtım sistemi açısından ele alarak açıklamaktadır. Bu görüşün açıklanmasına yardımcı olması bakımından turizm dağıtım sistemi şekil (1)'de gösterilmiştir.

ŞEKİL 1

Turizm Dağıtım Sistemi

Kaynak: Robert Christie MILL-Alastair M. MORRISON; The Tourism System, Prentice Hall International Inc., New Jersey, 1985, s. 401

Bu görüşe göre, yatay entegrasyon; aynı kanal düzeyindeki organizasyonların birbirine bağlanması olarak kabul edilmektedir. Yine bu görüşe göre, turizm dağıtım sistemindeki bir organizasyonun zincirdeki yeri kendisinden daha ileride olan başka bir organizasyonla birleşmesi,

ileriye doğru dikey entegrasyon (Bir tur operatörünün bir grup seyahat acentesini satın alması durumunda olduğu gibi); kendisinden daha geride olan başka bir organizasyonla birleşmesi, geriyi doğru dikey entegrasyon (Bir tur operatörünün, havayolu işletmesini veya konaklama işletmesini satın alması gibi) olarak tanımlanmaktadır. (Hollaay 1990:57-59)

İkinci görüş ise; işletmelerin ürettiği ürünleri dikkate almaktadır. Bu görüşe göre yatay entegrasyon; aynı ürünü üreten organizasyonların birbirine bağlanması, dikey entegrasyon ise; farklı ürünleri üreten organizasyonların birbirine bağlanması olarak kabul etmektedir (Burkart ve Melik 1974:33; Toksoy 1983: 237; Gürdal 1990:147).

Turizm sektöründe yatay ve dikey entegrasyon hareketleri yani, sektördeki organizasyonların birbirine bağlanması işlemi iki şekilde gerçekleştirilmektedir.

1-İşletmelerin kendi imkanlarıyla;

a-Yeni işletmeler kurarak,
b-Kurulu bir işletme veya işletmeler satın alınarak,
c-Kiralıyarak.

2-İşletmelerin birleşmesi yoluyla

(*) Dr. Mustafa Yaşar Şimşek, Gazi Üniversitesi'nde öğretim görevlisidir.

(**) Mehmet Yeşiltaş, aynı bölümde araştırma görevlisidir

Turizm sektörünün özellikleri ve özellikle tur operatörlerinin sektörde arz ettikleri önem ve hem üretici hem de dağıtıcı rolünü üstlenmeleri nedeniyle, yatay ve dikey entegrasyon kavramlarına her iki görüş de gözönüne alınarak yaklaşılmalıdır.

B-ENTEGRASYONUN ÜLKEMİZ TURİZM İŞLETMELERİ AÇISINDAN ÖNEMİ

Turizm işletmelerimizin yapısını gözönüne alarak yapılacak bir değerlendirme sonucunda, sektörde oluşacak entegrasyon hareketlerinin turizm işletmelerimiz açısından önemi için şunları söyleyebiliriz.

1-Sektörde oluşacak entegrasyon hareketlerinin, turizm işletmelerimize sağlayacağı en önemli fayda, işletmelerimizin büyümesi ve bunun sonucunda işletmelerimizin büyüklüğün avantajlarından yararlanma imkânı bulmasıdır. Büyümenin turizm işletmelerimize sağlayacağı faydalar ise genel olarak şunlardır:

a-Yetenekli yönetici ve personel istihdam edebilme imkânı bulurlar. Bu durum işletmelerimizdeki hizmet kalitesinin artmasına yardımcı olur.

b-Araştırma-geliştirme ve hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılma imkânı bulurlar. Bu durum da işletmelerimizdeki hizmetin kalitesinin artmasına yardımcı olur.

c-Finansal kaynak bulmak ve

sermaye piyasalarına girmek kolaylaşır. Bu durum turizm işletmelerimizdeki işletme sermayesi sıkıntısının çözümüne yardımcı olur.

d-Reklam ve tanıtma faaliyetlerinde tasarruf yapma imkânı sağlanır. Bu durum maliyetleri düşürücü etki yaratır.

e-Büyük işletmenin elemanı olarak çalışmak personeli güdüler ve personelden daha fazla verim alınır,

f-Turizm işletmelerimizde mali sıkıntılar nedeniyle kurulamayan arıtma tesisleri kurulum imkânı bulur. Bu sayede çevrenin kirlenmesi önlenir ve turizm işletmelerimizin çekicilik özelliği kaybolmaz.

2-Entegrasyonun turizm işletmelerimize sağlayacağı ikinci fayda ise, konaklama işletmeleri ve dağıtım araçları arasındaki sorunların en aza inmesidir.

Ülkemizdeki konaklama işletmelerine yönelik olarak yapılan iki araştırmada, konaklama işletmelerimizin dağıtım araçlarıyla (Seyahat acenteleri ve tur operatörleri), rezervasyonların son anda iptali ve dağıtım araçlarının mali yükümlülüklerini zamanında yerine getirmemeleri sorununun önem arz ettiği saptanmıştır (Tuncer 1986: 65-67; Yeşiltaş 1991: 66). Konaklama işletmelerimizin veya seyahat acentelerimizin kendi imkânlarıyla veya birleşerek konaklama-dağıtım entegrasyonunu gerçekleştirmeleriyle bu sorunlar en aza indirilebilir.

3- Entegrasyonun sağlayacağı üçüncü fayda ise tur operatörlerimizin yaratılmasına imkân vermesidir.

Bilindiği gibi seyahat acen-

telimizin çok büyük bir bölümü küçük çaplı işletmelerdir. Genelde karşılama ve transfer gibi klasik seyahat acenteciliği hizmetlerini yerine getirmektedirler. Bu yüzden konaklama işletmelerimiz yabancı tur operatörlerinin fiyatları belirleyici baskısı altında kalmaktadırlar. Seyahat acentelerimiz kendi aralarında birleşme yoluyla yatay entegrasyona giderek veya konaklama işletmelerimizle dikey entegrasyona giderek, mali yönden güçlenmeleri sonucu tur operatörü haline gelebilirler.

4-Entegrasyonun sağlayacağı dördüncü bir fayda ise, uluslararası turizm hareketlerinin gerçekleşmesinde önemli bir yeri olan havayolu işletmelerinin, ülkemizde de artmasına yardımcı olmasıdır.

Büyük finansal kaynaklar gerektiren hava yolu işletmelerinin sermaye birikimi az olan ülkemizde kurulabilmesi ve devamlılık kazanabilmesi, havayolu işletmelerinin kurulmasından menfaati olacak konaklama işletmelerimiz ve seyahat acentelerimizin birleşme yoluyla entegrasyonu gerçekleştirmeleriyle mümkün olacaktır.

SONUÇ

Turizm sektörümüzde gerçekleşecek yatay ve dikey entegrasyon hareketleri, turizm işletmelerimiz için büyük işletme olmanın avantajlarından yararlanma, dağıtım araçları ve konaklama işletmeleri arasındaki sorunların en aza indirgenmesi, tur operatörlerinin yaratılması ve havayolu işletmelerinin kurulması açısından önem arz etmektedir. Turizm işletmelerimiz entegrasyonun sağlayacağı bu faydalar sonucu uluslararası

rekabetin yoğun olduğu turizm piyasasında güçlü ve rekabet edebilir bir konuma geleceklerdir.

KAYNAKÇA

BURKART, A.J, S. Medlik, **Tourism; Past Present and Future**, Heineman, London, 1974

GÜRDAL, Mehmet, **Turizm Ulaştırması**, Adım Yayıncılık, Ankara, 1990

HOLLAWAY, J. Christopher, **The Business of Tourism**, Pitman Publishing, London, 1990

MILL, Robert Christie, M. Alastair, Morrison, **The Tourism System**, Prentice Hall International Inc, New Jersey, 1985

TOSKAY, Tunca; **Turizm Olayına Genel Yaklaşım**, Der Yayınları, İstanbul, 1983

TUNCER, Doğan; **Turizmde Dağıtım Sistemi ve Türkiye İçin**

Bir Model Önerisi, H.Ü.I.I.B.F. Yayınları, No: 14, Ankara, 1986

YEŞİLTAŞ, Mehmet; Konaklama İşletmeleri ile Dağıtım Aracıları Arasındaki Entegrasyonun Konaklama İşletmelerinin Doluluk Oranlarına Etkisi (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1991